

A kötetbe kerülő műveket Argye-
lán István válogatta össze, a fordítás
munkáját pedig Svetislav Ruškuc, az
ismert író vállalta és végezte nagy
gondossággal és érzéssel. Maga a
könyv az Újvidéki Rádió alapításának
huszonötödik évfordulójára jelent meg,
s ez a jubileum még fokozza jelentősé-
gét. A kötet lényegében további ígérlet
is. A Stražilovo ugyanis nem véletlenül
és nem csupán alkalmyszerűen vállal-
kozott kiadására. Tudnunk kell, hogy
előzőleg kiadta már egy jeles írónk és
költőnk, Deák Ferenc szerbhorvát

nyelvre lefordított verseit, és kiadói
terve szerint a jövőben is rendszere-
sen jelentkeznek majd újabb és újabb,
szerbhorvát nyelvre lefordított jugo-
szláviai magyar könyvekkel.

Deák Ferenc, aki e kötet röpké be-
vezetőjét írta, így zárja ismertető sza-
vait: »A Stražilovo úttörő vállalkozás-
ba kezd, kiadván egy nálunk szokatlan,
de azért nagyon jelentős könyvet,
amely sokat jelent az emberek és
kultúrák nagy sorsszerű közeledésé-
ben.« Ezt az úttörő vállalkozást üdvö-
zöljük ebben az új kiadványban.

KOLOZSI TIBOR

ÚJABB ADALÉKOK SZABADKA TÖRTÉNETÉHEZ

DR. MILENKO PALIĆ: *A forradalmi munkásmozgalom Szabadkán II. (1921—1929).*
Városi Múzeum, Szabadka, 1974.

A Szabadkai Városi Múzeumhoz csa-
tolt monográfiai szerkesztőség két év
után közreadta a város forradalmi
munkásmozgalmára vonatkozó doku-
mentumok második kötetét és a jelek
szerint most már valóban nem lesz
akadálya az értékes gyűjtemény teljes,
öt kötetre tervezett kikerekítésének.

A dr. Milenko Palić által összegyű-
jtött és magyarázatokkal ellátott doku-
mentumanyag a forradalmi munkás-
mozgalom nagyon jelentős korszakába,
az 1921—1929 közötti esztendő-k
eseményeibe nyújt betekintést. Ezek az
évek a Jugoszláv Kommunista Párt és
a szakszervezetek Obznana utáni il-
legális és féligális küzdelmének
évei, amikor még fennállt a lehetőség,
hogy a proletariátus sajtója és a be-
tiltottak helyébe kiépített új szerveze-
tek (Független Munkáspárt, Független
Szakszervezetek stb.) útján védekezzen
a burzsoá reakció támadásaitól és
időnként erélyes akciókkal ellentáma-
dásba lendüljön.

Ez a korszak, mely a katonai dikta-
túra kikiáltásával zárul le, egyúttal az
útkeresés, a tévelygések és frakciós
tevékenység jegyében zajlik, nagy
feladat elé állítja mind a dokumentu-

mok begyűjtőit, mind a korszak kró-
nikáisait Szabadkán és országszerte
egyaránt.

Dr. Palić tekintélyes mennyiségű
anyagot kutatott fel és gyűjtött egybe,
de az egyes dokumentumok nem
egyenrangú értékűek. A legtöbbet
természetes a korabeli sajtóból, első-
sorban a munkássajtóból vette; eredeti
csak kisebb számban találhatóunk a
könyvben. Ezzel a szerző is tisztában
van és a külön figyelmet érdemlő be-
vezetőben, melyben áttekintést ad a
feldolgozott évek történetéről, elfogad-
ható magyarázatot nyújt az olvasónak.

Ugyanakkor előrebocsátja, hogy a
sajtóból merített anyagban is feltűnő-
en nagy teret kaptak a Ferrum gyár
körüli megmozdulások, mivel közis-
mert, hogy ennek a tíz éven át műkö-
dő szabadkai gyárnak a munkássága
újszólván állandóan védekező vagy
támadó harcban állt munkaadóival.

Mégis úgy véljük, hogy dr. Palić
ebből a szempontból kissé felborította
az arányokat, ezzel csökkentette a
Ferrumon kívüli megmozdulások jelen-
tőségét, ami annál inkább is feltűnik,
mert helyenként nem volt elég szigorú
az anyag megrostálásakor.

A Szervezett Munkás ugyanis állandóan napirenden tartotta a Ferrum gyári eseményeket, de cikkei olykor nem voltak olyan színvonalasak, mint amilyent a téma megérdemelt volna. Nem szabad szem elől téveszteni, hogy a szabadkai szerkesztőség összetétele nem mindig szavatolhatta a helyes irányvonalat, abban is kifejezésre juthattak a mozgalomra jellemző útkezesések, tévelygések — és elhajlások.

Egyik írásában például nagyon túlhaladott, alapjában véve ludista eredetű nézetek jutnak kifejezésre, amikor a cikk írója lazsálásra szólítja fel a munkásokat, azzal az indoklással, hogy a tőkés ne tudja profitjából felújítani a gyár berendezéseit. Ugyanakkor állandó a panasza a korszerűtlen gépekre, a rossz és egészségtelen munkakörülményekre! A modern forradalmi munkásmozgalomban a naplopás és a gépek felújítása elleni fellépés összeegyeztethetetlen cselekedet. Ezzel szemben az úgynevezett nyers akkord elleni harc, amely állandóan végigkísérte a Ferrum munkásainak megmozdulásait, indokolt volt.

Más helyen megdöbbenően hat az ismeretlen, de sejthető szerző kimon-

dottan fajgyűlölő, az Ébredők sajtójának is becsületére való hangja. Az osztályszempontokat egészen vakon nemzeti és vallási szempontokkal helyettesíti, ami természetesen nem szolgálhatta a harcos munkásmozgalom ügyét.

Ezeknek a dokumentumoknak ilyen formában nem kellett volna helyet adni a könyvben. De lehetett volna kivonatossan közölni, ahogy az más esetekben történt, vagy megfelelő magyarázatokkal ellátni, amit más, kevésbé kirívó esetekben nem mulasztott el a szerző.

Az anyag többsége azonban érdekes és értékes útmutatóul szolgál a szakembereknek, sőt nyugodtan elmondhatjuk, hogy mint olvasmány is érdeklődésre tarthat számot mindazok részéről, akik forradalmi múltunk ápolására és népszerűsítésére hivatottak.

Ezért ezt a szép kivitelű, számos képpel illusztrált könyvet nemcsak minden könyvtár és iskola, hanem minden pedagógus számára is hozzáférhetővé kellene tenni.

Érdeklődéssel várjuk a már sajtó alatt levő harmadik kötet megjelenését is.

GAJDOS TIBOR

TÉNYFÖLTÁRO TÖRTÉNETÍRÁS

Dr JOSIP MIRNIĆ: Nemci u Bačkoj u drugom svetkom ratu.
Institut za izučavanje istorije Vojvodine, Novi Sad, 1974.

A jugoszláv történetírás nemrég témakörénél fogva eredetinek mondható művel gazdagodott, mert a mai napig hazánkban kevés olyan könyv látott nyomdafestéket, amely a németek nemzeti, államjogi, gazdasági és katonai helyzetével foglalkozik. Dr. Mirnić Józsefnek, az újvidéki egyetem professzorának jóvoltából lehetőségünk nyílt arra, hogy tanulmányozzunk egy nemzeti csoportot, mely a megszállás első napjától az utolsóig hűségesen kiszolgált a német fasisztust, s végül oda jutott, hogy elszí-

getelődött a bácskai szerbektől, horvátoktól, magyaroktól, szlovákoktól, ruszinoktól és más nemzetiségűektől.

Legújabb művében, a szerbhorvát nyelven megjelent, 380 oldalas könyvben, melynek címe: *Bácskai németek a második világháborúban*, dr. Mirnić József bemutatja az itteni németek életét 1920-tól kezdve, amikor Újvidéken megalakult a Kulturbund mint művelődési-oktatási szervezet, mindaddig, míg ugyanez az egyesület át nem alakult egy szélsőséges fasiszta kirendeltséggé. A szervezetnek a régi Ju-